

Intervju šefice Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini, ambasadorice Kathleen Kavalec i predstavnice UNICEF-a u BiH, dr Rownak Khan

Značaj velikih međunarodnih istraživanja u obrazovanju u BiH

Sarajevo, 2. decembar 2021. godine

---

1. Od objavljivanja rezultata međunarodnog istraživanja PISA 2018 u decembru 2019. prošle su dvije godine, a jedna godina od objavljivanja rezultata TIMSS 2019 u decembru 2020. godine. Šta su ta istraživanja pokazala i zašto su bitna?

Ambasadorica Kavalec: Ova istraživanja su otkrila ozbiljne nedostatke u pružanju obrazovnih usluga u Bosni i Hercegovini. Međunarodno istraživanje procjene znanja i vještina učenika (PISA 2018) pokazalo nam je da je polovina petnaestogodišnjaka u BiH funkcionalno nepismena i da zaostaju otprilike tri godine za svojim vršnjacima u području OECD-a, dok je Međunarodno istraživanje postignuća učenika i poučavanja u matematici i prirodnim naukama (TIMSS 2019) pokazalo da oko četvrtine učenika četvrtog razreda ne dostiže ni najniži nivo postignuća iz matematike i prirodnih nauka. Mada su ovi nalazi nesumnjivo razočaravajući za sve nas, oni su i prilika za unapređenje kvaliteta obrazovanja u BiH koju ne treba propustiti.

Rezultati ovih istraživanja bi trebali poslužiti obrazovnim vlastima kao sredstvo za dijagnostikovanje i vodič za strateško planiranje, donošenje odluka i prilagođeno ulaganje u bolje obrazovanje. Rezultati ukazuju na potrebu za hitnom i sveobuhvatnom izradom novih predmetnih kurikuluma, preispitivanje uloge i funkcije nastavnog materijala, unaprijeđenim upravljanjem školom i unaprijeđenim kompetencijama nastavnika – a to su sve ključni elementi kojima se gradi bilo koji uspješan obrazovni sistem koji može usmjeriti mlade generacije ka boljoj budućnosti.

2. Šta se još postiže međunarodnim istraživanjima u oblasti obrazovanja, kao što su PISA, TIMSS i PIRLS, u poređenju s drugim procjenama koja se provode u okviru pojedinačnih obrazovnih sistema?

Predstavnica Khan: Mnoge su prednosti velikih međunarodnih istraživanja u obrazovanju (ILSA), a spomenut ću barem tri. Kao prvo, ovim istraživanjima dolazi se do dokaza o učenju tako što se vrši procjena funkcionalnog znanja učenika; drugo, mogu se praviti poređenja sa stanjem na međunarodnom planu; i treće, dolazi se do dokaza o tome koliko su efikasne već napravljene promjene ili reforme obrazovne politike u poređenju s prethodnim ciklusima testiranja. Kako jedan stručnjak za obrazovanje kaže, velika međunarodna istraživanja u obrazovanju su kao praćenje klimatskih promjena u obrazovnim sistemima. Istraživanja nam pokazuju kako su se trendovi razvijali tokom vremena i koji su odnosi između datih varijabli najbolji za predviđanje budućnosti. Sve više država priznaje značaj velikih međunarodnih istraživanja u obrazovanju. Ako za primjer uzimemo PISA-u, od 32 države i privrede koje su 2000. godine učestvovala u ovom istraživanju, došlo se do 79 država učesnica u 2018. godini. Osim toga, učestvovanje u velikim međunarodnim istraživanjima u obrazovanju obično se više isplate u poređenju s internim procjenama. I interne procjene u obrazovanju su važne, a BiH treba da izgradi svoje kapacitete i resurse kako bi ih mogla razviti dok i dalje učestvuje u međunarodnim istraživanjima.

3. Pandemija COVID-19 izazvala je veliki poremećaj u obrazovanju širom svijeta, ali i u BiH. U kojoj su mjeri velika međunarodna istraživanja značajna pri vršenju procjene poteškoća nastalih u oblasti obrazovanja od početka pandemije COVID-a?

Predstavnica Khan: U posljednje dvije godine svjedoci smo neviđenih poremećaja nastalih u školovanju širom svijeta, a stručnjaci su nas upozorili da bi moglo doći do velikog gubitka u učenju koji bi nesrazmjerno pogodio najugroženiju djecu i mlade.

Uz to bi posljedice COVID-a na privredu mogle uticati na ionako oskudna sredstva za ulaganja u obrazovanje. U tom smislu, politika djelovanja zasnovana na dokazima postaje važnija nego ikad. Drugim riječima, od najveće je važnosti imati pouzdane podatke o učenju. Stručnjaci koji rade na međunarodnim istraživanjima u obrazovanju već prilagođavaju svoju tehniku rada kako bi se na pravi način riješilo djelovanje COVID-a, koje će se sigurno istraživati još godinama. Osim rješavanja poteškoća do kojih je došlo zbog pandemije, buduća velika međunarodna istraživanja u obrazovanju omogućit će i dobijanje dokaza o tome šta je funkcioniralo kako treba u oporavljanju od COVID-a. Predstoji nam mnogo toga da naučimo, a države koje ne budu pribavile, odnosno ne budu koristile rezultate budućih procjena i dokaze, mogle bi značajno kasniti u razvoju.

4. BiH nije potpisala ugovore za učešće u PISA 2022, dok je upitno i njeno učešće u drugim istraživanjima ove vrste. Zašto je važno kontinuirano učestvovati u međunarodnim istraživanjima u oblasti obrazovanja?

Ambasadorica Kavalec: Da biste izmjerili koliko su preduzete intervencije djelovale ili da biste planirali promjene u pristupu kvalitetnijem obrazovanju, potrebno je na sveobuhvatan način razumjeti njegovo stanje u tom trenutku, i kako se ono mijenja s vremenom. Zato su uporedni i nepristrasni dokazi – koje dobijamo preko ovih međunarodnih istraživanja – od suštinskog značaja. Zato je i kontinuirano učešće od ključnog značaja.

Odluka o učešću BiH u velikim međunarodnim istraživanjima čeka već duže vrijeme na odobrenje Predsjedništva BiH. Pozivamo Predsjedništvo BiH da, bez daljnjeg odlaganja, preduzme korake koji su neophodni za kontinuirano učešće u ovim istraživanjima od izuzetnog značaja. BiH ne može više sebi priuštiti gubljenje vremena i ove izuzetne prilike da učestvuje u međunarodnim istraživanjima i osigura kvalitetno obrazovanje svojoj djeci.

5. Koje su posljedice prestanka učešća za zemlju i njene mlade generacije?

Ambasadorica Kavalec: Posljedice prestanka učešća BiH u ovim istraživanjima izuzetno su ozbiljne. Prije svega, to bi bila propuštena prilika za rad zasnovan na dokazima ka poboljšanju kvaliteta obrazovanja za mlade generacije ove države. Inkluzivno kvalitetno obrazovanje nije samo nešto na šta sva djeca imaju pravo, već predstavlja i temelj ekonomskog prosperiteta i održivog mira. Vjerovatno će zbog oduzimanja ovog prava novim generacijama mladi ljudi nastaviti masovno napuštati svoju zemlju, što je gubitak ogromnog potencijala za stvaranje bolje budućnosti BiH. Ne možemo dovoljno naglasiti koliko je važno da nadležne vlasti osiguraju da BiH nastavi učestvovati u ovim prijeko potrebnim istraživanjima.

6. Evidentno je da bosanskohercegovački učenici značajno zaostaju za svojim vršnjacima u zapadnoj Evropi i zemljama OECD-a, a vidimo i velike razlike u jednakosti među učenicima. Mada je značaj kontinuiranog učešća u međunarodnim istraživanjima neosporan, šta

obrazovne vlasti i škole u BiH mogu učiniti s već dostupnim rezultatima PISA 2018 i TIMSS 2019? Šta možemo učiniti s naučenim lekcijama iz pandemije COVID-19?

Predstavnica Khan: Sjećam se upečatljivih naslova 3. decembra 2019. godine, kada su objavljeni prvi rezultati PISA-e za BiH. Vijest je kružila nekoliko dana, ali nismo vidjeli da je došlo do nekog neposrednog reagovanja ili akcije obrazovnih vlasti u BiH. Četiri mjeseca kasnije našli smo se usred pandemije i razgovori oko reformi u obrazovanju gurnuti su u drugi plan. Vlasti treba da ponovo pokrenu ove razgovore i da koriste podatke za strateško planiranje reformi u obrazovnom sektoru. Izvještaji TIMSS-a i PISA-e preporučuju akcije kao što su ulaganja u predškolsko obrazovanje, provedbu zajedničke jezgre nastavnih planova i programa i jačanje nastavničkih kompetencija i u upravljanje obrazovanjem, te ciljane intervencije za unapređenje postignuća ranjive djece, kao što su djeca koja žive u siromaštvu, djeca iz ruralnih područja i mladi ljudi koji pohađaju srednje stručne škole. Pandemija COVID-a dodatno je pokazala važnost fokusiranja intervencija na ranjivu djecu i mlade, jer Brze procjene i istraživanja o društveno-ekonomskom utjecaju pokazuju da je zatvaranje škola daleko više utjecalo na ove marginalizirane grupe u zemlji. Posljednje dvije godine također su pokazale značaj reformi u digitalnom obrazovanju i osiguranja ravnopravnog pristupa digitalnim tehnologijama za djecu i nastavnike. Postoje uvjerljivi dokazi da je nastavnicima potrebna podrška u držanju koraka s digitalnim tehnologijama. Konačno, vode se i razgovori o značaju ciljanih akcija za zaštitu mentalnog zdravlja djece, nastavnika i roditelja, odnosno staratelja.

Svi ovi nalazi ne mogu ostati samo na papiru. Obrazovne reforme zahtijevaju vrijeme koje djeca u BiH nemaju. Zato moramo djelovati odmah.